

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başvuru Numarası : 2014/328

Karar Tarihi : 17/7/2014

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Raportör : Muharrem İlhan KOÇ

Başvurucu : Muharrem ERBEY

Vekili : Av. Öztürk TÜRKDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, hastalığı ve kişisel durumu dikkate alınmadan basmakalıp gerekçelerle tutukluluk halinin devamına karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19., 37., 38. ve 56. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön incelemede başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 17/1/2014 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 23/1/2014 tarihinde yapılan toplantıda kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru konusu olay ve olgular 24/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığına bildirilmiştir. Bakanlık görüşünü 25/3/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Adalet Bakanlığı tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvuru vekiline 31/3/2014 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı 2/4/2014 tarihinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

7. Başvuru formu ve ekleri ile Adalet Bakanlığı görüşünde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 23/12/2009 tarihinde yasa dışı silahlı bir örgüte (KCK) üye olma suçlamasıyla gözaltına alınmış ve Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesince 25/12/2009 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 9/6/2010 tarih ve 2010/1109 sayılı iddianamesiyle başvuruçunun da aralarında olduğu 151 sanık hakkında Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 2010/444 esas sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

10. Başvuruçunun PKK terör örgütü adına ülkemizde faaliyetler yürüten KCK-TM yapılanması içerisinde KCK Sözleşmesinde yer alan Siyasi Alan Merkezinin, Hukuk Komitesi ve Dış İlişkiler Komitesinde örgütsel faaliyetlerde bulunduğu, Abdullah Öcalan'ın dört ayaklı paradigması içinde bahsedilen Demokratik Toplum Kongresinin Diyarbakır'da hayata geçirilmesinde organizatör ve çağrıcı olarak görev aldığı, KCK-TM yapılanması Türkiye sözcülerinin emir ve talimatları doğrultusunda hareket ettiği, terör suçlarından dolayı cezaevinde bulunan tutuklularla görüşme yaparak aldığı bilgileri KCK/TM yapılanması Türkiye sözcülerine aktarmak suretiyle örgütün kuryeliğini yaptığı iddia edilmiştir.

11. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi 18/6/2010 tarihli tensip kararıyla başvuruçunun da aralarında olduğu bir kısım sanık hakkında, *"kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve ayrıca, sanıkların kaçacağı, delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapma olasılıklarının bulunması, bunların yanında, sanıkların 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan birini işlediği hususunda yoğun şüphenin varlığı sebepleriyle sanıkların, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. ve devamı maddeleri gereğince tutukluluk hallerinin devamına"*, tutuklu sanıkların tutukluluk durumlarının dosyanın resen ele alınarak 15/07/2010, 12/08/2010, 07/09/2010 ve 05/10/2010 tarihlerinde incelenmesine ve duruşmanın 18/10/2010 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

12. Yargılama sürecinde başvuruçunun aralarında olduğu sanıkların 5/7/2012 tarihinden önce *"tutuklu sanıklar hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve ayrıca sanıkların kaçacağı, delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme tanık mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapma olasılıklarının bulunması, bunların yanında sanıkların 5271 sayılı ceza muhakemesi kanununun 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan birini işlediği hususunda yoğun şüphenin varlığı sebepleriyle..."* ve 5/7/2012 tarihinden sonra ise *"isnat edilen suçların vasf ve mahiyeti, sanıkların üzerine atılı suçlarla ilgili tanık beyanları, aramalarda ele geçirilen belge ve dokümanlar, dijital malzemelere ilişkin inceleme tutanakları, telefon görüşmeleri ve ortam dinlemeleri, görüntü inceleme ve fotoğraftan tespit tutanakları, teknik araçlarla izleme ve dinleme çözüm tutanakları, doküman inceleme tutanakları, olay tespit tutanakları ve fiziki takip tutanaklarına göre kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, sanıkların delilleri yok etme, gizleme, değiştirme, tanıklar üzerinde baskı yapma olasılıklarının bulunması, suçların 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması ve isnat edilen suçlar için öngörülen ceza miktarı nedeniyle sanıkların kaçma şüphesinin varlığının bulunması, sanıklar hakkında öngörülen cezaya göre tutuklulukta geçirdikleri sürenin makul ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, bu koşullar altında adli kontrol uygulamasının, tutuklamadan beklenen amaca ulaşılmasını sağlamayacağı göz önüne alınarak"* tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

13. Başvuruçunun tahliye talebinin reddine ve tutukluluk halinin devamın ilişkin Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/12/2013 tarih ve E.2010/444 sayılı kararına yapılan itiraz Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/1/2014 tarih ve 2014/5 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

14. Başvurucunun tutuklu olarak yargılandığı davada Mahkeme 7/3/2014 tarihinde, 21/2/2014 tarih ve 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesi ile değişik 3713 sayılı Kanun'un geçici 14. maddesi ve 6526 sayılı Yasa'nın 2. maddesi ile değişik 5235 sayılı Kanun'un 12. maddesi gereğince dosyasının bulunduğu aşamadan itibaren kovuşturmaya devam edilmek üzere yetkili ve görevli olan Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine devrine karar vermiştir.

15. 6526 sayılı Kanun sonrasında tutukluluk halinin devamına ilişkin karara yapılan itiraz Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/3/2014 tarih ve 2014/291 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir

16. Başvuru konusu dava ilk derece mahkemesi aşamasındadır.

17. Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi 12/4/2014 tarihinde başvurucunun da aralarında olduğu bazı tutuklu sanıkların serbest bırakılmasına karar vermiştir.

B. İlgili Hukuk

18. 26/9/2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi şöyledir:

“(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuranveya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

...“

19. 12/4/1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi şöyledir:

“3 ve 4 üncü maddelerde yazılı suçları işleyenler hakkında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis cezaları veya adli para cezaları yarı oranında artırılarak hükmolunur. Bu suretle tayin olunacak cezalarda, gerek o fiil için, gerek her nevi ceza için muayyen olan cezanın yukarı sınırı aşılabılır. Ancak, müebbet hapis cezası yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

...“

20. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir:

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315),

(4) Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

21. 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesi şöyledir:

“(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

(3) Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafinin yardımından yararlanır.

(4) Tutuklama kararı verilmezse, şüpheli veya sanık derhâl serbest bırakılır.

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.”

22. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

23. 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi şu şekildedir:

“(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 17/7/2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurunun 9/1/2014 tarih ve 2014/328 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu, uzun süredir Diyarbakır ilinde avukatlık yaptığını, tutuklandığında İnsan Hakları Derneği Merkez Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Başkan Yardımcısı ve Diyarbakır Şube Başkanı olduğunu, tutuklu iken ortaya çıkan bel ve boyun fitiği hastalığı nedeniyle ameliyat olması gerektiğini, buna rağmen basmakalıp gerekçelerle, kişisel ve sağlık durumu dikkate alınmadan dört yılı aşan süreyle tutukluluğun devamına karar verildiğini, yargılandığı mahkemenin hukuki durumunun Anayasa'ya aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği ile kanuni hâkim güvencesi ve sağlık hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

26. Başvurucu, kişi hürriyeti ve güvenliği dışında sağlık hakkı ve kanuni hâkim güvencesinin de ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun sağlık durumuyla ilgili şikâyetinin tutukluluk halinden kaynaklandığı, diğer şikâyetin ise yargılamaya ilişkin olduğu ve yargılamanın henüz kesin olarak sonuçlanmadığı dikkate alındığında incelemenin kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

27. Anayasa'nın 19. maddesi şöyledir:

“Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

...

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.”

28. Adalet Bakanlığının görüşünde, Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerle ilgili iddialar değerlendirilirken AİHM'in tutukluluk konusunda benimsediği ilkelere değinilmiş; davanın kapsamı, dosyadaki deliller, sanıklara yüklenen suçlar ve niteliği, sanıkların sayısı gibi durumların tutukluluk süresinin makul olup olmadığının tespitinde dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. AİHM'in davanın karmaşık olması durumunu tutukluluk süresinin makul olup olmadığının değerlendirmesinde dikkate aldığı, özellikle organize suçlar bakımından dört yıl üç güne kadar uzayan tutukluluk sürelerini makul süre olarak kabul ettiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca olayın istisnai koşullarının, karmaşıklığının, başvurusunun soruşturulmasına neden olan eylemin ağırlığının, başvurusunun kaçma ihtimalinin de AİHM tarafından dikkate alındığı dile getirilmiştir.

29. Bakanlık AİHM kararlarına göre, bir kişinin Sözleşme'nin 5/1 (c) hükmü kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılabilmesi için, başlangıçta “makul şüphenin varlığı” yeterli olup, tutukluluğun devam ettirilmesi açısından “makul şüphenin varlığını sürdürmesi” gerektiğini, ancak, belirli bir sürenin ötesinde tutukluluğun devamı açısından makul şüphenin varlığı tek başına yeterli olmayıp, özgürlükten yoksun bırakmayı meşru kılacak gerçek bir kamu yararı gerekliliğinin varlığının arandığını belirtmiştir. Söz konusu kamu yararı gerekleri, ulusal yargı organlarının kararlarında gösterilen ve tutukluluğun devamına gerekçe oluşturan “kaçma şüphesi”, “yargılamayı etkileme tehlikesi”, “yeniden suç işleme riski” ve “kamu düzeninin bozulması tehlikesi” olarak ortaya çıktığı, AİHM açısından bu nedenlerden herhangi birinin bulunması, belirli bir sürenin ötesindeki tutukluluğu meşru kılma açısından yeterli olduğu ifade edilmiştir.

30. Başvurucu Adalet Bakanlığı görüşüne karşı başvuruda belirttiği hususları tekrarlayarak cevap vermiş ve ihlalin devam ettiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, yargılamanın makul sürede bitirilmesini ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu güvence altına alınmıştır.

32. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun, genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir sanığın tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Tutukluluğun devamı ancak masumiyet karinesine rağmen Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkından daha ağır basan gerçek bir kamu yararının mevcut olması durumunda haklı bulunabilir (B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 61).

33. Bir davada tutukluluğun belli bir süreyi aşmamasını sağlamak, öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Bu amaçla, yukarıda belirtilen kamu yararı gereğini

etkileyen tüm olayların derece mahkemeleri tarafından incelenmesi ve serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararlarda bu olgu ve olayların ortaya konulması gerekir.

34. Devam eden tutukluluğun hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda şikâyetlerin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunmadığının tespitidir. Bu tespit yapıldığı takdirde buna bağlı olarak ilgilinin tutukluluk halinin devamına gerekçe olarak gösterilen hukuki sebeplerin varlığı sona erecek ve böylece kişinin serbest kalmasının yolu açılacaktır. Bu amaçla yapılan bir başvuruda, itiraz kanun yolunda çelişmeli yargılama ve/veya silahların eşitliği gibi ilkelere uygun olarak bir inceleme yapılıp yapılmadığı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla belirtilen nedenlerle ve serbest bırakılmayı temin edebilecek bir karar alma amacıyla yapılacak bireysel başvuruların, olağan kanun yolları tüketilmek şartıyla, tutukluluk hali devam ettiği sürece yapılabilmesi mümkündür (B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 30).

35. Tutuklama tedbirine kişilerin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasının yanı sıra bu kişilerin kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla başvurulabilir. Başlangıçtaki bu tutuklama nedenleri belli bir süreye kadar tutukluluğun devamı için yeterli görülebilirse de bu süre geçtikten sonra, uzatmaya ilişkin kararlarda tutuklama nedenlerinin hâlâ devam ettiğinin gerekçeleriyle birlikte gösterilmesi gerekir. Bu gerekçeler "ilgili" ve "yeterli" görüldüğü takdirde, yargılama sürecinin özenli yürütülüp yürütülmediği de incelenmelidir. Davanın karmaşıklığı, organize suçlara dair olup olmadığı veya sanık sayısı gibi faktörler sürecin işleyişinde gösterilen özenin değerlendirilmesinde dikkate alınır. Tüm bu unsurların birlikte değerlendirilmesiyle sürenin makul olup olmadığı konusunda bir sonuca ulaşılabılır (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 53).

36. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilip edilmediğinin değerlendirmesinde esas olarak, serbest bırakılma taleplerine ilişkin kararların gerekçelerine bakılmalı ve tutuklu bulunan kişiler tarafından yapılan tutukluluğa itiraz başvurularında sunulan belgeler çerçevesinde kararların yeterince gerekçelendirilmiş olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.

37. Diğer taraftan özgürlük hakkı, adli makamlarla güvenlik görevlilerinin özellikle organize suçlarla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek biçimde yorumlanmamalıdır. Nitekim AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinin, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin güvenlik görevlilerinin bilhassa organize olanlar olmak üzere suçlulukla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmaması gerektiğini vurgulamaktadır (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 69).

38. Bir kişinin gerekçeden tamamen yoksun bir yargı kararıyla tutuklanması ve tutukluluğun uzatılması kabul edilemez (*Nakhmanovich/Rusya*, B. No: 55669/00, 2/3/2006, § 70; *Belevitskiy/Rusya*, B. No: 72967/01, 1/3/2007, § 91). Bununla beraber tutukluluğu meşru kılan gerekçeler gösterilerek bir zanlı ya da sanığın tutuklanmasının keyfi olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşırı derecede kısa gerekçelerle ve hiçbir yasal hüküm gösterilmeden tutuklama kararı vermek ya da tutukluluğu devam ettirmek bu çerçevede değerlendirilmemelidir (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 70).

39. İtiraz veya temyiz merciinin, itiraz veya temyiz incelemesine konu mahkeme kararına ve bu karardaki gerekçelere katıldığı durumlarda, buna ilişkin kararını ayrıntılı olarak gerekçelendirmemesi, kural olarak, gerekçeli karar hakkına aykırılık teşkil etmez (B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 71).

40. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvuruçunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 56).

41. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılamanın başladığı aşamadan itibaren tutuklu tüm sanıklar yönünden 5/7/2012 tarihinden önce “*kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve ayrıca, sanıkların kaçacağı, delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapma olasılıklarının bulunması, bunların yanında, sanıkların 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan birini işlediği hususunda yoğun şüphenin varlığı sebepleriyle...*” (tensip kararı), “*tutuklu sanıklar hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve ayrıca sanıkların kaçacağı, delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme tanık mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapma olasılıklarının bulunması, bunların yanında sanıkların 5271 sayılı ceza muhakemesi kanununun 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan birini işlediği hususunda yoğun şüphenin varlığı sebepleriyle*” gerekçesiyle,

5/7/2012 tarihinden sonra “*isnat edilen suçların vasıf ve mahiyeti, sanıkların üzerine atılı suçlarla ilgili tanık beyanları, aramalarda ele geçirilen belge ve dokümanlar, dijital malzemelere ilişkin inceleme tutanakları, telefon görüşmeleri ve ortam dinlemeleri, görüntü inceleme ve fotoğraftan tespit tutanakları, teknik araçlarla izleme ve dinleme çözüm tutanakları, doküman inceleme tutanakları, olay tespit tutanakları ve fiziki takip tutanaklarına göre kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların bulunması, sanıkların delilleri yok etme, gizleme, değiştirme, tanıklar üzerinde baskı yapma olasılıklarının bulunması, suçların 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması ve isnat edilen suçlar için öngörülen ceza miktarı nedeniyle sanıkların kaçma şüphesinin varlığının bulunması, sanıklar hakkında öngörülen cezaya göre tutuklulukta geçirdikleri sürenin makul ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, bu koşullar altında adli kontrol uygulamasının, tutuklamadan beklenen amaca ulaşılmasını sağlamayacağı göz önüne alınarak*” tutukluluğun devamına karar verildiği görülmektedir.

42. Kişinin suç işlediği yönünde kuvvetli belirti ve tutuklama nedenlerinin varlığı devam ettiği sürece ilke olarak tutukluluk belli bir süreye kadar makul kabul edilebilir ise de, bu süre geçtikten sonra tutuklamanın devamına karar verilirken davanın genel durumu yanında, serbest bırakılmayı talep eden kişinin özel durumunun dikkate alınması ve bu anlamda tutukluluk gerekçelerinin kişiselleştirilmesi bir zorunluluktur.

43. Somut olayda, derece mahkemelerince verilen tutukluluğun devamına dair kararların gerekçeleri incelendiğinde, gerekçelerin tutukluluğun devamının hukuka uygunluğu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek içerikte olmadığı ve aynı hususların tekrarı niteliğinde olduğu görülmektedir.

44. İlgili ve yeterli olmayan gerekçelere dayanılarak başvuruçunun özgürlüğünden mahrum bırakıldığı dikkate alındığında söz konusu tutukluluk süresi makul olarak değerlendirilemez.

45. Açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulanması

46. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, esas inceleme sonunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtilmiş olup, yerindelik denetimi yapılamayacağı, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

47. Başvuruda Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuru kapsamında 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kişi hürriyeti ve güvenliğine yönelik müdahale nedeniyle oluşan manevi zararın varlığı ile somut olayın özellikleri dikkate alınarak başvurucuya takdiren 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Karar örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Başvurucunun İlk derece yargılamasında devam eden tutukluk kapsamındaki şikâyetlerinin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. "*Tutukluluğun makul süreyi aşmış olması*" nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun diğer şikâyetlerinin ayrıca incelenmesine YER OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya takdiren 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Başvurucu tarafından yapılan 206,10 TL başvuru harcı ve 1.500,00 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.706,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğinden sonra Maliye Bakanlığına yapılacak başvurudan itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmasına,

G. Karar örneğinin Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine,

17/7/2014 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Engin YILDIRIM